

Öğretmenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki¹

Relationship Between Teachers' Subjective Well-Being Levels and Attitudes Towards Students

Sayfa | 551

Tuğçe Gül ÇETİN Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, tugcegulcetinn@outlook.com

Nejat İRA Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, nejat.ira@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 1 Mart 2022
Kabul tarihi - Accepted: 22 Haziran 2023
Yayın tarihi - Published: 28 Haziran 2023

¹ Bu makale, birinci yazarın "Öğretmenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki" başlıklı (Prof. Dr. Nejat İRA tarafından yürütülen) yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerini ve mülteci öğrencilere yönelik tutumlarına ilişkin algılarını belirlemektir. Bununla birlikte öğretmenlerin öznel iyi oluşları ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu belirlemektir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla Renshaw, Long ve Cook (2015) tarafından geliştirilen ve Ergün-Sezgin Nartgün (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarına ilişkin algılarını belirlemek için Sağlam ve İlksen Kanbur (2017) tarafından geliştirilen “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” ile araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale Merkez ilçede bulunan ilk ve ortaokullarda görev yapan 183 öğretmen oluşturmuştur. Veri sonuçları SPSS 21.0 programında analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin boyutları (okul bağlılığı, öğretim yeterliği) ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları (iletişim, uyum, yeterlik) arasında zayıf düzeyde pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin alt boyutlarının, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarının belirlenmesinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Öznel İyi Oluş, Mülteci, Tutum.*

Abstract. The aim of the research is to determine teachers' subjective levels of well-being and their perception of their attitudes towards refugee students. In addition, to investigate whether there is a relationship between the subjective well-being of teachers and their attitudes towards refugee students; and to produce results and recommendations according to the data obtained from the research result. Relational screening model was used in the research. In order to determine the subjective well-being levels of teachers, the "Subjective Well-Being Scale" developed by Renshaw, Long and Cook (2015) and adapted to Turkish by Ergün-Sezgin Nartgün (2017) and the "Refugee Student Attitude Scale" developed by Sağlam and İlksen Kanbur (2017) and the "Personal Information Form" prepared by the researchers were used to determine teachers' perceptions of their attitudes towards refugee students. The sample of the study was composed of 183 teachers working in primary and secondary schools in the Çanakkale. Data results were analyzed in SPSS 21.0 program. In line with the results, when taken both on the basis of scale and scale dimensions, it was observed that there is a weak positive correlation between the dimensions of the Subjective Well-Being Scale (school commitment, teaching competence) and the dimensions of the Refugee Student Attitude Scale (communication, compliance, competence). It has been concluded that the sub-dimensions of the Subjective Well-Being Scale is a meaningful guide to determining the sub-dimensions of the Refugee Student Attitude Scale.

Keywords: *Subjective Well-Being, Refugee, Attitude.*

Extended Abstract

Introduction. Subjective well-beings are a psychological construct about what people understand and how they feel about their lives. Before investigating how this psychological structure is and how it functions, it is necessary to define it well. In this way, it will be better known how to measure it (Maddux, 2018). In the measurement of subjective well-being, the financial situation of the person and his family, as well as living standards, safety, satisfaction from his job, his feelings and aspirations about the goods and services around him are among the factors that have an impact (Sirgy, 2019). When these factors are taken into account, the relationship between the immigration and the presence of refugee students in schools and the subjective well-being of teachers becomes a matter of curiosity.

Since the second half of the 20th century, problems related to international migration have come to the fore. One of the main reasons for this situation is globalization. Among the causes of international migration; civil wars, political instability, ethnic conflicts, human rights violations, economic problems, authoritarian regimes, low demand for labor, fear of life security and inadequate geographical conditions (Deniz, 2014). As a result of political changes and internal conflicts in the world, mass migration movements occur and immigrants are in different countries as asylum seekers or refugees (Lordoğlu, 2015).

The concept of subjective well-being, which consists of a multidimensional structure; It consists of three components: positive affect, negative affect and life satisfaction (Myers and Diener, 1995). The concept of subjective well-being corresponds to the expression of happiness in the current of positive psychology (Ryan and Deci, 2001). It is extremely important for the teachers, who have an important place in every process of the education system, to be happy, in other words, to have a high level of subjective well-being, for the education of the students they will bring to the society.

Method. Relational screening model was used in the research.

Research Group. The sample of the study was composed of 183 teachers working in primary and secondary schools in the Çanakkale. Convenience sampling method was preferred because it was in the pandemic period. The study group, 62.8% (n=115) of the participants were female, and 37.2% (n=68) were male.

Data Collection Tools. In order to determine the subjective well-being levels of teachers, the "Subjective Well-Being Scale" developed by Renshaw, Long and Cook (2015) and adapted to Turkish by Ergün-Sezgin Nartgün (2017) and the "Refugee Student Attitude Scale" developed by Sağlam and Ilksen Kanbur (2017) and the "Personal Information Form" prepared by the researchers were used to determine teachers' perceptions of their attitudes towards refugee students. Data results were analyzed in SPSS 21.0 program.

Ethical Rules. Due to the pandemic we are experiencing, a written statement has been prepared regarding the purpose and scope of the research. After obtaining the necessary permissions from the Ministry of National Education for the procedure, permission was obtained from the University Ethics Committee. In addition, all ethical principles, were complied with in studies involving human participants.

Results. Correlation has been seen between School commitment and Communication issue 365(p<0,01), between School commitment and Compliance issue 404 (p<0,01), between School commitment and Competence 286 (p<0,01). Correlation between Communication, Compliance and

Competence dimensions have been calculated. Correlation has been calculated between Teaching Competence and Communication 356($p<0,01$), between Teaching Competence and Compliance 256($p<0,01$), between Teaching Competence and Competence 276($p<0,01$). It has been found out that the dimensions of Refugee Student Attitude Scale; communication ($r=0,365$), compliance ($r=0,404$) and competence ($r=0,286$) predicts the variable of school commitment positively. On the other hand it has been found out the dimensions of Refugee Student Attitude Scale; communication ($r=0.356$), compliance ($r=0.256$) and competence ($r=0.276$) also predicts the variable of teaching competence positively.

Discussion and Conclusion. When the studies in the literature are examined, it is observed that similar results are obtained with the current research results.

In addition to the contributions of the research to the literature, the current research has some limitations. The fact that the participant group was determined by random sampling method is a limitation of the study.

Giriş

Eski uygarlıkların doğuşundan bu yana, insanlar mutluluğun açık ve her şeyi kapsayan bir tanımını belirlemeye çalışmışlardır. Bu süreç içerisinde iyi oluş kavramını da tanımlamaya çalışmışlar; fakat fikir birliğine ulaşamamışlardır. Mutluluk kavramının içerisinde yer alan iyi oluş durumu; kendini gerçekleştirme, memnuniyet, yaşam kalitesi, uyum, ekonomik refah gibi kavramlarla açıklanmaktadır. Fakat mutluluk ve iyi oluşun ne olduğu ve nasıl duyumsandığı hala pozitif psikolojinin yanıt aradığı bir sorudur (Hefferon ve Boniwell, 2011).

Günümüz dünyası küresel ısınma, doğal felaketler, ekonomik resesyon, evsizlik terörizm ve savaşların olumsuz etkileriyle karşı karşıyadır. Bu durumlar, insanlar üzerinde üzüntü ve korkuya neden olmaktadır. Üzüntü ve korkunun insanlar üzerinde yarattığı duygusal sorunlar iyi oluşlarını da etkilemektedir. İnsanlığın yaşadığı bu sorunlar ve iyi oluş, pozitif psikolojinin araştırma alanına girmektedir. Pozitif psikolojinin temel amacı; anlamak, keşfetmek, korumak ve test etmektir. Odaklandığı noktalar ise; iyi oluş, mutluluk, güçlü kişilik, zekâ, yaratıcılık, hayal gücü ve bireylerin, kurumların pozitif karaktere sahip olmasıdır (Hefferon ve Boniwell, 2011).

Mutluluk kavramı pozitif psikoloji akımı içerisinde öznel iyi oluş ifadesi ile karşılık bulmaktadır (Ryan ve Deci, 2001). Mutluluk, öznel iyi oluş ifadesi ile ele alındığında karşımıza çıkan ilkelerin başında, iyi bir hayatın ölçütü olarak kabul gören değerlerin ne olduğunun, sadece insanın kendisi tarafından belirlenebilmesi gelmektedir (Diener, 1984; Myers ve Diener, 1995). Mutlu bir hayat sürmek, insanların önemli bir arzudur. Bu bağlamda öznel iyi oluş, bireyin kendi hayatını yorumlaması, hayatına dair değerlendirmede bulunması ve kendi hayatı hakkında yargı bildirmesi gibi anlamlara gelmektedir (Haybron, 2000; Myers ve Diener, 1995). Birçok modern düşünür ve premodernler için mutluluk göreceli bir niceliktir ve onlara göre bireyin hayatının iyi gitmesinin ilk ve son koşuludur (Haybron, 2000). Pozitif psikolojinin araştırma konuları içerisinde yer alan ve en önemlilerinden birisi olan mutluluk, bir diğer ifadeyle öznel iyi oluş üzerinde duran araştırmacılar, özellikle bu kavramı tanımlamaya ve bazı sorulara yanıt bulmaya çalışmışlardır. Bunların başında; bazı bireylerin niçin daha mutlu olduğu, insanların mutluluk için ne gibi yollara başvurduğu ve onları mutlu eden belirleyicilerin neler olduğu gibi sorular gelmektedir.

Mutluluk, bireyin yaşamına dair muhakemelerinin ve yaşadığı durumlara göstermiş olduğu duygusal tepkilerin sonucu olarak ifade edilmektedir. Mutluluk, diğer bir ifadeyle öznel iyi oluş, olumlu duyguların fazla, olumsuz duyguların ise nadir yaşanması ve bununla birlikte yaşamdan yüksek düzeyde doyum alınması olarak belirtilmektedir (Diener, 1984; Myers ve Diener 1995).

Evrensel olarak kabul edilen bir gerçek vardır ki bu dünyada insanlar daha çok mutluluğu daha az mutluluğa tercih etmektedir. Mutluluğun ve yaşam doyumunun değeri sürekli olarak geçmişten beri sorgulansa da kişinin hayatından memnun olması insanların büyük çoğunluğu için önem taşımaktadır (Maddux, 2018).

İyi oluş hakkında yapılan araştırmalar çeşitli yaklaşımlar ile oldukça geniş ve net olmayan tanımlamaları beraberinde getirmektedir. Araştırmacılar iyi oluş ifadesi ile benzer anlama gelen “mutluluk”, “yaşam doyumunu” ya da “yaşam niteliği” gibi ifadeleri tercih etmektedir. Bununla birlikte,

araştırmacıların bazıları ise iyi oluş kavramının çok boyutlu yapısını göz ardı etmekte ve öznel iyi oluşu tek boyuttan oluşan bir yapı olarak değerlendirmektedir. Bu tek boyutlu yapıyı da yaşam doyumu ile bir tutmakta, iyi oluş kavramının önemli olan diğer boyutlarını maalesef görmezden gelmektedir (Forgeard, vd., 2011).

Öznel iyi oluş, tek boyuttan oluşan bir yapı değildir (Diener, 1984). Çok yönlü ve de karmaşık bir yapısı olan öznel iyi oluşu keşfetmeden önce anlamamız gerekmektedir (Bergman ve Scott, 2001). Öznel iyi oluş kavramının boyutları; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumdur. Olumlu duygulanım; ilgi, neşe, heyecan, güven gibi pozitif duyguları; olumsuz duygulanım ise üzüntü, kin, suçluluk ve öfke gibi negatif duyguları niteleyen doyumsuzluğu ve bireysel stresi içermektedir. Öznel iyi oluşun yaşam doyumu boyutu, bilişsel bileşen olarak ifade edilmektedir. Bilişsel bileşen, kişinin farklı alanlardaki tatmin duygusuna yönelik değerlendirmelerini içermektedir (Myers ve Deiner, 1995). Bununla birlikte Song, Gu ve Zhang (2020) araştırmalarında öğretmenlerin öznel iyi oluşlarının doğasını incelemiş ve öğretmenlerin öznel iyi oluşunun temel yönleri arasındaki dinamik etkileşimi araştırmışlardır. Öğretmenlerin öznel iyi oluşlarını etkileyen dört faktöre ulaşmışlardır. Bu faktörler; fedakarlık, öz-yeterlik, iş tatmini ve gelir tatminidir.

Öznel iyi oluş bireylerin kendi kendilerini değerlendirdikleri ve kendilerine dönütlerde buldukları bir ölçüdür. Burada söz konusu olan duygusal tepkiler, yaşamın belirli alanlarında memnuniyet ve genel olarak yaşamda memnuniyet öznel iyi oluşu meydana getirmektedir. Öznel iyi oluş hem olumlu hem de olumsuz deneyimlenmiş duyguları yansıtmaktadır. Bu duyguların içinde değerlendirici ve yargılayıcı bir bileşen olarak biliş, diğer tarafta da esenliğin bir zevk ve acı bileşeni olan duygulanım vardır. Öznel iyi oluş literatüründe genel olarak etkiler; olumsuz etkiler ve olumlu etkiler olarak sınıflandırılmaktadır. Deneysel olarak öznel iyi oluşu ölçmenin, doğası gereği öznel olduğu yani bireyin deneyiminin bir ifadesi olduğu ifade edilmektedir (Wheatley, 2017).

Farklı bağlamlarda öznel iyi oluş kavramı ele alındığında; sosyallik ile öznel iyi oluş arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu söylenebilmektedir. Başkalarıyla birlikte faaliyetlerde bulunmak için zaman harcayan bireylerin birliktelik duygusuna sahip oldukları ve bu duygunun bireylerin öznel iyi oluşlarını olumlu etkilediği ifade edilmektedir (Wheatley, 2017). Benzer şekilde sosyal hayatlarında çok arkadaşı olan bireylerin veya kalabalık aileye sahip olan insanların daha mutlu oldukları yani, öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Genelde, öznel iyi oluşları yüksek olan bireylerin aynı zamanda daha iyi sağlık durumuna sahip oldukları görülmektedir. Çalışma hayatı düşünüldüğünde mutlu çalışanların meslektaşlarına yardım etmek gibi, işlerinin gerektirdiği görevlerin dışındaki durumları gerçekleştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Öznel iyi oluş kavramı bir başka bağlam olarak cinsiyet faktörü açısından ele alındığında şimdiye kadar bu konudaki araştırmalar, cinsiyet değişkeni açısından öznel iyi oluşun önemli ölçüde farklılığının olmadığını göstermektedir. Diğer taraftan öznel iyi oluşu yüksek olan bireylerin, gönüllülük gibi toplum yararlı faaliyetlerle daha fazla ilgili oldukları görülmektedir (Akt. Gencer, 2018).

Öznel iyi oluş insanların ne düşündükleri ve yaşamları hakkında nasıl hissettikleri ile ilgili psikolojik bir yapıdır. Bu psikolojik yapının nasıl olduğu ve nasıl işlediğini araştırmadan önce iyi bir şekilde tanımlamak gerekmektedir. Böylelikle onun nasıl ölçüleceği daha iyi bir şekilde bilinmiş olur (Maddux, 2018). Öznel iyi oluşun ölçülmesinde kişinin kendisinin ve ailesinin mali durumu, bunun

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

yanında yaşam standartları, güvenliği, işinden elde ettiği doyum, çevresindeki mal ve hizmetlerle ilgili duyguları ve özelemleri gibi durumlar, etkisi olan faktörlerdendir (Sirgy, 2019). Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda yaşanan göçler ile birlikte okullarda mülteci öğrenci bulunmasıyla öğretmenlerin öznel iyi oluşları arasındaki ilişki merak konusu olmaktadır.

Sayfa | 557

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası göç ile ilişkili sorunlar ön plana çıkmaktadır. Bu durumun en temel sebeplerinden biri küreselleşmedir. Uluslararası yaşanan göçün nedenleri arasında; iç savaşlar, siyasi istikrarsızlık, etnik çatışmalar, insan hakları ihlali, ekonomik sorunlar, otoriter rejimler, iş gücü talebinin azlığı, can güvenliği korkusu ve coğrafi koşulların yetersizliği yer almaktadır (Deniz, 2014). Dünyada yaşanan siyasi değişiklikler ve iç çatışmalar neticesinde kitlesel göç hareketleri meydana gelmekte ve göçmenler farklı ülkelerde sığınmacı ya da mülteci olarak bulunmaktadır (Lordoğlu, 2015).

Küresel sorunlara dayanarak ve de gün geçtikçe artarak meydana gelen zorunlu göçlerin Türkiye'ye birçok alanda etkisi olmaktadır. Bunların başında; ekonomi, toplumsal, siyasi, hukuk gibi alanlar gelmektedir. Avrupa Birliği, yaşanan göçleri sınırları dışında tutmayı hedefleyen politikalar izlemektedir. Bu durum da coğrafi konumu gereği Türkiye'nin yaşanan düzensiz göçlerde tampon bir ülke haline gelmesine neden olmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014). Diğer bir ifadeyle Türkiye, bulunduğu coğrafi konum dolayısıyla Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında gerçekleşen mülteci göçlerinin önemli bir yeri haline gelmektedir.

Çocuklar ve gençler genellikle mülteci veya göçmen olmayı seçmemektedir. Onlar ailelerinin izinden gitmekte; güvenli bir yerde olmak, sosyal ve sivil şiddet ile ezici yoksulluktan kaçmayı bir fırsat olarak görmektedir. Bu özel göçmen nüfusun içerisinde bulunan çocuklar ve gençler en savunmasızlar arasında yer almaktadır. Bu anlamda ergen mülteci ve göçmen sağlığı dünyadaki her ülkeyi etkileyen küresel bir öneme sahiptir. Bugün mültecilerin çoğu dünyanın üç ülkesinden; Afganistan, Suriye ve Güney Sudan'dan gelse de diğer birçok ülkeden gelen mülteciler ve göçmenler bulunmaktadır. Uluslararası olarak mültecilerin çoğu başta Asya ve Afrika olmak üzere gelişmekte olan ülkelere barındırılmaktadır. Ve Türkiye'de 3,5 milyon mülteci bulunmakta, bu da dünyada en çok mültecinin Türkiye'de barındığını göstermektedir (Warf ve Charles, 2020).

2017 verilerine göre dünya çapındaki mülteci ve sığınmacı sayısı sivil huzursuzlukların, doğal afetlerin ve diğer krizlerin ortaya çıkmasına paralel olarak sürekli artmakta, 65 milyonu aşan bir sayıda birçok insan zorla yerinden edilmekte ve bu sayı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Bu mülteci sayısının artmasında siyasi ve askeri çatışmalar önemli rol oynasa da iklim değişikliğinin etkisi de zorunlu göçün nedenleri arasında yer almaktadır ve bu durum yakın gelecekte azalma belirtisi göstermemektedir (Warf ve Charles, 2020; Shapiro, vd., 2018).

Göçle gelenlerin yerleşimi ile ilgili endişeler, bazı ülkelerde seçmenler arasında düzen karşıtı ve milliyetçi duyarlılığın artmasına neden olmaktadır. Bu mültecilere ve sığınmacılara uzun vadede ne olacağı konusu kamu medyasında çok da sorgulanmamaktadır. Eğitim sistemleri ve eğitim hizmetleri bu süreçte mültecilerin kültüre adaptasyonu, sosyal hareketliliği ve sosyal uyumu konusunda önemli bir role sahiptir. Mülteci çocukların eğitimi ile ilgili olarak ilkökul sınıflarındaki çocuklara ve yaşı küçük olan öğrencilere odaklanılmakta; fakat yetişkinlerin eğitimleri ile ilgili araştırmalar sınırlı kalmaktadır

Çetin, T. G. ve İra, N. (2023). Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(1), 551-568.* DOI: 10.51460/baedb.1258536

(Shapiro, vd., 2018). Tarihsel olarak öğretmenler ve okullar egemen kültürden farklı inanç ve değerlere sahip yeni kültürel grupların gelişinden kaynaklanan toplumsal değişimi ele alacak şekilde konumlandırılmaktadır. Nasıl yeni insanlar yeni geldikleri yerde diğer insanlarla birlikte yaşamayı öğreniyorsa öğretmenler ve okullardaki diğer bireyler de aynı şekilde birlikte yaşamayı öğrenmektedir (Hones, 2002). Mülteci konumundaki bireylerin göç ettikleri ülkelere ve o ülkelerin şartlarına uyum sağlamaları başlarda oldukça zor olmaktadır. Türkiye'deki mülteci bireylere ve öğrencilere bakıldığında da durum aynıdır. Eğitim sistemimizde yer alan mülteci öğrencilerin eğitim sistemimize entegre olmalarının önündeki en büyük engellerden biri dil farklılığıdır. Bunun yanında kültürel etkenler, sosyoekonomik şartlar da mültecilerin göç ettikleri ülkeye uyumlarını zorlaştıran diğer etkenlerdir.

Yaşanan göç olayları sonucunda farklı kültürler bir arada bulunmakta ve farklı kültürlere mensup bireylerin bir arada yaşamlarını devam ettirme zorunluluğu uyum ve çatışma noktasında önemli problemleri de beraberinde getirmektedir (Aksoy, 2012). Türkiye'de geçici koruma altında bulunan resmîyetteki Suriyeli mülteci sayısı 24 Şubat 2021 tarihi itibarıyla 3 milyon 656 bin 525 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu mültecilerin 2 milyona yakını, 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır (UNCHR, 2021). 2020-2021 dönemi verilerine bakıldığında eğitime erişimi sağlanan mülteci öğrenci sayısı yaklaşık 800 bin kişidir. Eğitim kademelerine göre mülteci öğrencilerin okullaşma oranlarının ise %79,53 ilkökul, %78,89 ortaokul, %39,74 lise ve %24,37 okul öncesi olduğu görülmektedir (MEB, 2020). Göç ile gelen ve okul çağında olan çocukların yaşadığı sorunların en önemlilerinden birisi göç ettikleri ülkede aldıkları eğitim ile ilgilidir. Bu çocuklar yorucu ve tehlikeli işler, sosyal ve kültürel izolasyon, yoksulluk, olumsuz sağlık koşulları, farklı dil kullanmanın getirdiği iletişim engeli gibi sebeplerle ciddi düzeyde eğitimin dışında kalabilmektedir (Rossi, 2008). Mülteci öğrencilerin yaşadıkları veya yaşayacakları sorunlar oldukça önemliken, sınıflarında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin yaşayacakları sorunlar da son derece önem arz etmektedir.

Öğrencilere akademik ve psikolojik destek sağlamak isteyen öğretmenlerin önünde dil faktörü problem olabilmektedir. Dil problemi ile birlikte anadilinde okuryazarlık seviyesi düşük olan, eğitim hayatı sekteye uğradığı için sınırlı bir kelime hazinesi ve kavramsal gelişime sahip olan ve yeni bir dilde karmaşık içerikleri öğrenmesi gereken öğrencilere eğitim vermek öğretmenler açısından zorlayıcı bir pedagojik çıkmaza neden olabilmektedir (Miller, 2009).

Mülteci öğrencilerin eğitimlerinin oldukça eski olmasının nedeni kitlesel eğitimin içerisinde yer almalarından kaynaklanmaktadır. Burada söz konusu olan elit sınıfın eğitimi değildir. İngiltere örneğini ele almak gerekirse; kitlesel veya toplu eğitim kentsel bir fenomendir ve geçmişini 16. yüzyıla kadar gözlemlemek mümkündür. Bu eski tarihinin rağmen mülteci çocuklar eğitim sistemleri için bir problem olarak görülmektedir. Oysa buna benzer bir durumu, şehir merkezinde çalışan bir ilkökul öğretmeni özel eğitime ihtiyacı olan çocukların olduğu bir sınıfta, dil yetersizlikleri yüzünden programa tam erişemeyen çocuklarda veya öğrenmeye ilgisi az veya uzak görülen çocuklarda da gözlemleyebilmektedir (Rutter ve Jones, 1998).

Bir taraftan yaşanan göçler, ortak dil eksikliği, farklı kültürel geçmişe ait olma gibi sebeplerle mülteci öğrenciler okula uyum sağlamak için ek çaba gösterirken diğer taraftan da öğretmenler okullarda farklı ihtiyaçlar ve etnik kökenlere mensup olan bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmaktadır. Bu süreç içerisinde öğretmenlerin; mülteci öğrencilerin dil öğrenmesinde,

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

okuma yazma becerilerini kazanmasında, değişiminde, kültürel kodları öğrenmesinde, özetle bu çocukların okula ve topluma hazırlanmasında kilit öneme sahip olduğu görülmektedir (Şeker ve Aslan, 2015).

Birçok araştırma bulgularına göre öğretmenlerin öznel iyi oluşları farklı değişkenlerden etkilenmektedir. Öğretmenlerin öznel iyi oluşları; yaşam doyumu statü, müfredat, işle ilgili stresle başa çıkma, okul yöneticisi gibi çeşitli değişkenlere bağlıdır (Cenkseven-Önder ve Sarı, 2009). Bununla birlikte; cinsiyet, yaş, idari pozisyon, medeni durum, sınıf mevcudu, ücretler ve mesleki eğitimin kırsal kesimdeki öğretmenlerin öznel iyi oluşunu etkilediği görülmektedir (Tang, 2018). Bu noktada okullar ve devlete önemli görevler düşmektedir. Okullar ve devlet yalnızca fiziksel sağlığı değil, aynı zamanda öğretmenlerin psikolojik sağlığını da önemseyen, öğretmeni tükenmişlik belirtileriyle tanıyan, eğitim veya atölye çalışmaları için stresle başa çıkma stratejileri sağlayan pozitif ve sağlıklı bir çalışma ortamı yaratmalıdır (Hung, vd., 2016).

Pozitif psikoloji akımı içerisinde mutluluk ifadesine karşılık gelen öznel iyi oluş (Ryan ve Deci, 2001) eğitim sisteminin her sürecinde önemli yeri bulunan öğretmenlerin, mutlu olmaları diğer bir ifadeyle öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olması, topluma kazandıracakları öğrencilerin eğitimleri için son derece önemlidir. Bu sebeple öğretmenlerin, kendilerini rahat hissedebilmeleri, duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilmeleri, bunun yanında kendilerini çalıştıkları okula ait hissedebilmeleri öznel iyi oluşlarını olumlu etkilemektedir.

Yöntem

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu belirlemektir. Elde edilen bulgular sonucunda öneriler sunulmaktadır.

Araştırma modeli

Bu çalışmada, öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışmada güvenilir sonuçlar elde etmek için nicel yaklaşımı kapsayan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu yöntem, iki veya daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan yaklaşımdır. Bu modelde, değişkenlerde değişim varsa bu değişimi belirlemek ve değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini saptamak amaçlanmaktadır (Karasar, 2016).

Araştırma evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini MEB'e bağlı Çanakkale merkezde bulunan ilk ve ortaokullarda görevlerini sürdürmekte olan ve sınıflarında mülteci öğrenci bulunan tüm öğretmenler oluşturmuştur.

2020-2021 eğitim öğretim yılı güz dönemi itibari ile Çanakkale Merkez’de bulunan ilk ve ortaokullarda 828 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise basit / rastgele örnekleme ile seçilmiştir. Bu çerçevede 01.10.2020- 30.12.2020 tarihleri arasında her bir okulda bulunan öğretmene ulaşabilecek şekilde veri toplama süreci planlanmış ve süreç için gerekli olan izinler alınmıştır. İçinde bulunduğumuz pandemi süreci sebebiyle araştırmanın amacı ve kapsamına dair yazılı bir açıklama hazırlanmıştır. Fiziksel olarak çalışmanın uygulanmasının mümkün olmaması sebebiyle ölçekler link olarak okul müdürleriyle paylaşılmıştır. Bu aşamadan sonra okul müdürleri vasıtasıyla öğretmenlerle paylaşılan ölçekler gerekli koşulları sağlayan öğretmenler tarafından yanıtlanmıştır. Sonuç olarak ele alınan problem 183 katılımcıdan toplanan veriler yoluyla çözülmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı incelendiğinde %62,8’i kadın (115 kişi), %37,2’si (68 kişi) erkek olarak görülmektedir. Yaş değişkenine göre katılımcıların dağılımını incelediğimizde %6,6’sı 30 yaş ve altında (12 kişi), %24’ü 30-40 yaş arası (44 kişi), %69,4’ü 40 yaş ve üzeri (127 kişi) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 3,8’i 1-5 yıl (7 kişi), %6,6’sı 6-10 yıl (12 kişi), %15,8’i 11-15 yıl (29 kişi), %15,8’i 16-20 yıl (29 kişi) ve %57,9’unun 21 yıl ve üzeri (106 kişi) kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Öğrenim durumuna göre baktığımızda araştırmaya katılan öğretmenlerin %7,1’i Ön Lisans (13 kişi), %77’si Lisans (141 kişi), %15,8’i Yüksek Lisans (29 kişi) eğitimine sahip oldukları görülmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Öznel iyi oluş ölçeği

Öğretmenlerin öznel iyi oluşlarını belirlemek amacıyla Öznel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek öğretmenlerin çalıştıkları işe yönelik öznel iyi oluşlarını belirlemek için Renshaw, Long ve Cook (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ergün-Nartgün (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte; öğretim yeterliği ve okul bağlılığı olmak üzere iki alt boyut, ve likert türünde 8 madde bulunmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için "(1) Neredeyse Hiçbir Zaman"dan "(4) Neredeyse Her Zaman"a kadar sıralanmış dördümlü Likert ölçeği şeklindedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,82’dir. Okul bağlılığı boyutunu; 1, 3, 5, 7. maddeler ve öğretim yeterliği boyutunu; 2, 4, 6, 8. maddeler oluşturmaktadır.

Mülteci öğrenci tutum ölçeği

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ), sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek için Sağlam ve İlksen Kanbur (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek üç alt boyuttan (yetenek, uyum ve iletişim) ve 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,91’dir. Ölçeğin iletişim boyutunu; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. maddeler, uyum boyutunu; 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20. maddeler ve yeterlik boyutunu; 21, 22, 23, 24. maddeler oluşturmaktadır. Bu çalışmada da öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ) uygulanmıştır.

Verilerin toplanması

Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler, 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde, araştırmacının oluşturduğu link ile öğretmen adaylarına gönderilmiş ve araştırmacılar online olarak cevapladıkları ölçeği mail yolu ile araştırmacıya göndermişlerdir. Öğretmen adaylarına araştırmanın amacı ve nasıl uygulanacağı yazılı olarak ifade edilmiştir. Veri toplama sürecinde gönüllü olan öğretmenler ölçekleri yanıtlamıştır.

Verilerin analizi

Kişisel bilgi formu ve ölçeklerden elde edilen veriler, Statistical Package for Social Science (SPSS 21.0) kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve veriler bu programla analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan iki ölçek arasındaki ilişkiler Pearson-momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin, mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını yordayıp yordadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

“Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda yapılan korelasyon ve regresyon analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1’de Öznel İyi Oluş Ölçeği’nin Okul Bağlılığı ve Öğretim Yeterliği boyutu ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği’nin boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapılan korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1.

Okul bağlılığı ve öğretim yeterliği ile mülteci öğrenci tutum ölçeği’nin boyutları arasındaki ilişki (Correlations)

	İletişim	Uyum	Yeterlik
Okul Bağlılığı	,365(**)	,404(**)	,286(**)
Öğretim Yeterliği	,356(**)	,256(**)	,276(**)

**p <0,01

Tablo 1’e göre Okul Bağlılığı puanıyla Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği’nin; İletişim, Uyum, ve Yeterlik boyutu puanları arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Okul Bağlılığı ve İletişim boyutu arasında ,365 (p<0,01), Okul Bağlılığı ve Uyum boyutu arasında ,404 (p<0,01), Okul Bağlılığı ve Yeterlik boyutu arasında ,286 (p<0,01), korelasyon olduğu görülmüştür. Gerek ölçek bazında gerekse ölçek boyutları bazında ele alındığında Okul Bağlılığı ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeğinin boyutları arasında

zayıf düzeyde pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Öğretim Yeterliği puanıyla Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin; İletişim, Uyum, ve Yeterlik boyutu puanları arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Öğretim Yeterliği ve İletişim boyutu arasında ,356 ($p < 0,01$), Öğretim Yeterliği ve Uyum boyutu arasında ,256 ($p < 0,01$), Öğretim Yeterliği ve Yeterlik boyutu arasında ,276 ($p < 0,01$), korelasyon hesaplanmıştır. Gerek ölçek bazında gerekse ölçek boyutları bazında ele alındığında Öğretim Yeterliği ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları arasında zayıf düzeyde pozitif korelasyon olduğu görülmüştür.

İletişim, Uyum ve Yeterlik boyutlarına göre, okul bağlılığının yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Mülteci öğrenci tutum ölçeğinin okul bağlılığı boyutunu yordama gücü

Değişken	B	Standart Hata B	B	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	6,131	1,375	-----	4,459	,000	-----	-----
İletişim	,098	,045	,189	2,163	,032	,365	,160
Uyum	,148	,050	,301	2,967	,003	,404	,217
Yeterlik	-,022	0,97	-,021	-,222	,825	,286	-,017
R= 0,430	R2=0,185	F= 13,521	P=0.000				

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği Boyutları: Kestirici değişken

Okul Bağlılığı: Kestirilen değişken

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, okul bağlılığı ile iletişim arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r = ,365$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = ,16$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Uyum ile okul bağlılığı arasında pozitif ve orta düzeyde ($r = ,404$) bir ilişkinin olduğu; ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = ,217$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yeterlik boyutu ile okul bağlılığı arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r = ,286$) bir ilişkinin olduğu; ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = -,017$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

İletişim, Uyum ve Yeterlik boyutlarına göre, Öğretim Yeterliğinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Mülteci öğrenci tutum ölçeğinin öğretim yeterliliği boyutunu yordama gücü

Değişken	B	Standart Hata B	B	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	8,171	1,061	-----	7,703	,000	-----	-----
İletişim	,115	,035	,297	3,290	,001	,356	,239
Uyum	-,005	,039	-,015	-,140	,889	,256	-,010
Yeterlik	,099	,075	,128	1,318	,189	,276	,092
R= 0,370	R2=0,137	F= 9,472	P=0.000				

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği Boyutları: Kestirici değişken
Okul Bağlılığı: Kestirilen değişken

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, iletişim ile öğretim yeterliliği boyutu arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r = ,356$) olduğu; ancak diğer değişken kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r = ,239$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Uyum ile öğretim yeterliliği boyutu arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r = ,256$) bir ilişki vardır. Ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = -,010$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yeterlik ile öğretim yeterliliği arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r = ,276$) bir ilişki vardır. Ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r = ,092$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre, Öğretim Yeterliliği değişkeninin, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutlarının pozitif yönde bir yordayıcısı olduğu ve Öğretim Yeterliliği ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları arasında $0,137$ düzeyinde ortak yönün bulunduğu görülmektedir. Bu durum, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutlarına ilişkin toplam varyansın $\%13,7$ 'sinin öğretim yeterliliği boyutuyla açıklandığını ifade etmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun için ilk olarak, devlet okullarında çalışan öğretmenlere Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ardından öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Okul Bağlılığı boyutu ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları (iletişim, uyum, yeterlik) arasındaki ilişki incelendiğinde, Okul Bağlılığı ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları arasında zayıf düzeyde pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Sağlam ve İlksen Kanbur (2017)'un yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının yeterlik boyutunda arzu edilen düzeyden düşük olduğu diğer boyutlarında ise kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Öğretim Yeterliliği boyutuyla Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları (iletişim, uyum, yeterlik) arasındaki ilişki incelendiğinde, Öğretim Yeterliliği ile Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutları arasında zayıf düzeyde pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Cansoy, Parlar ve Türkoğlu (2020)'nin çalışmalarında öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile öğretmen öz yeterliliği arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Situmorang vd. (2019) araştırmalarında; minnettarlık, iyimserlik ve iş-aile dengesi değişkenleri ile kadın öğretmenlerin öznel iyi oluşları arasında oldukça anlamlı pozitif ilişkilerin olduğunu belirtmiştir. Tang (2018), yaptığı araştırmada öğretmenlerin öznel iyi oluşunu; cinsiyet, yaş, mesleki eğitim gibi değişkenlerin etkilediğini belirtmiştir. Çetin'e (2019) göre öğretmenlerin öznel iyi oluşları ile mesleki dayanıklılıkları arasında orta, pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Arslan (2018) ise yüksek düzeyde iyi oluşun işyerinde sağlıklı ve

başarılı işleyen öğretmenlerle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Nar (2008), yüksek lisans çalışmasında, göç edilen bölgede çalışan öğretmenlerin eğitim sürecinde yaşanan olumsuz olaylar sonucunda motivasyonlarının düştüğü bulgusuna ulaşmıştır. Erdem (2017)'in yaptığı çalışmada öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili yaşadığı en büyük sorunun dil sorunu olduğu sonucuna varılmıştır. Börü ve Boyacı (2016), araştırmalarında mülteci öğrencilerin dil sorunu yaşadıklarına dikkat çekmişlerdir. Avcı (2019)'nın yapmış olduğu çalışmada öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda mülteci öğrencilerin kültür ve dil farklılığı sebebiyle buldukları sınıflara uyum sağlayamadıkları görülmüştür. Başar, Akan ve Çiftçi (2018), mülteci öğrencilerin dil bilmeme durumlarının eğitim öğretim sürecini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Sağlam ve İlksen Kanbur (2017)'un yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının yeterlik boyutunda arzu edilen düzeyden düşük olduğu diğer boyutlarında ise kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ngui ve Lay (2019) yaptıkları çalışmada duygusal zekâ, öz-yeterlik ve öznel iyi oluşun dayanıklılığı iyi bir öngörü ile açıklayabildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Poormahmood, Moayedi ve Alizadeh (2017) tarafından yapılan çalışmada ilkökul öğretmenleri arasında psikolojik iyi oluş, mutluluk ve algılanan mesleki stres arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Öğretimde mesleki stresin, ilkökul öğretmenlerinde kötü psikolojik iyilik hallerine ve mutluluğun azalmasına neden olabileceği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte Janovská, Orosová ve Janovský (2017), okul müdürünün aktif katılım, ilgi, kararlılık, öğüt verme, duygusal destek ve uygun bilgi sağlama olarak tanımlanan destekleyici davranışının öğretmenlerin refahı ile ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir ifadeyle, öğretmenlerin fiziksel ve psikolojik sağlığını ve öznel iyi oluşunu artırmanın, okullardaki genel atmosferin iyileştirilmesi açısından önemli olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Calaguas (2017) yaptığı çalışmada iş tatmini yüksek olan öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin de yüksek olduğu, yani iş tatmini ve öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Köse, Bülbül ve Uluman (2019) araştırmalarında, öğretmenlerin mülteci öğrenciler için tutumlarının yaşlarına, eğitim seviyelerine, cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine, sınıflarında mülteci öğrenci bulunup bulunmamasına ve mülteci öğrencilerle ilgili bir eğitime katılma durumlarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Sağlam ve İlksen Kanbur (2017), Akman (2020), yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının görece orta düzeyde olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Eryılmaz ve Kara (2019)'nın araştırmalarından elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeylerini kariyer uyumluluğunun artırdığı ve bu süreçte amaçlar için mücadele etmenin aracılık etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan Heidmets ve Liik (2014), yaptıkları çalışmada okul müdürlerinin liderlik tarzının, öğretmenlerin okuldaki refahını ve bir işyeri olarak okula olan duygusal bağlılığını şekillendiren bir faktör olarak değerlendirilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan regresyon analizi, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin boyutlarından olan iletişim ($r=0,365$), uyum ($r=0,404$) ve yeterliğin ($r=0,286$), okul bağlılığı değişkeninin pozitif yönde yordayıcısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği'nin İletişim ($r=0,356$), Uyum ($r=0,256$) ve Yeterlik ($r=0,276$) boyutlarının Öğretim Yeterliği değişkeninin de pozitif yönde yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının, öznel iyi oluş düzeylerini önemli ölçüde ve pozitif yönde etkilediği söylenebilir. Jalali ve Heidari (2016)'nin araştırmalarında mutluluk ve öznel iyi oluşun, ilkökul öğretmenlerinin iş performansının en güçlü yordayıcıları olduğunu belirtilmiştir. Cansoy, Parlar ve

Türkoğlu (2020)'nun araştırmalarında ise öğretmenlerin öz yeterliğinin psikolojik refahlarının bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre belirlenen öneriler aşağıda ifade edilmiştir.

Uygulamacılar için öneriler

1. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin mülteci öğrencilere olumlu tutumları ve iletişimlerinin daha çok öznel iyi oluşa neden olacağı düşünüldüğünde, Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından öğretmenlere mülteci öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmak ve mülteci öğrencilerle iyi bir iletişim kurabilmek için hizmet içi eğitim verilebilir.
2. Öğretmenlerin öznel iyi oluşlarını arttırmak için okul içinde fiziksel ortamlar geliştirilebilir.
3. Mülteci öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmak için akademik başarılarının yanında kendilerini okula ait hissetmeleri için etkinlikler düzenlenebilir.
4. Üniversitelerde yapılan araştırmaların okullarda uygulanmasına olanak sağlanabilir.
5. Öğretmenlerin ekonomik sorunlarını çözecek ve özlük haklarını arttıracak politikaların üretilmesi sağlanabilir.

Araştırmacılar için öneriler

1. Öğretmenlerin öznel iyi oluşu ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışma araştırıldığı kadarıyla görülmemiştir. Bu açıdan, bahsedilen iki konu üzerine daha fazla çalışmalar yapılabilir. İleride yapılacak çalışmalarda, bu iki kavram ile ilişkili olabilecek diğer kavramlar arasındaki ilişkiler incelenebilir.
2. Bu araştırma, Çanakkale ili Merkez ilçesini kapsamaktadır. Çalışma Çanakkale ili ve tüm ilçelerini içerecek şekilde yapılabilir.
3. Araştırmada belirlenen örneklem grubunu devlet okullarında görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna, özel okullarda çalışan öğretmenler de dahil edilerek karşılaştırma yapılabilir.
4. Okul örgütünü oluşturan her bir kavram için geniş çaplı öznel iyi oluş düzeyleri araştırılabilir.
5. Mülteci çocukların eğitimi ile ilgili olarak ilkökul sınıflarındaki çocuklara ve genç öğrencilere odaklanılmakta; mülteci eğitiminde yetişkin eğitimini de ele alan çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile çokkültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 247-262.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
- Arslan, G. (2018). Understanding the association between positive psychological functioning at work and cognitive wellbeing in teachers. *Journal of Positive School Psychology*, 2(2), 113-127.
- Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Language Teaching and Educational Research*, 2(1), 57-80.
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Learning-teaching process issues in classrooms with refugee students. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578.
- Bergman, M. M., & Scott, J. (2001). Young adolescents' wellbeing and health-risk behaviours: Gender and socio-economic differences. *Journal of adolescence*, 24(2), 183-197.
- Börü, N. ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Turkish Studies*, 11(4), 123-158.
- Calaguas, G. M. (2017). Satisfied and happy: Establishing link between job satisfaction and subjective well-being. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 5(1), 104-111.
- Cansoy, R., Parlar, H., & Türkoğlu, M. E. (2020). A predictor of teachers' psychological well-being: teacher self-efficacy. *International Online Journal of Educational Sciences*, 12(4), 41-55.
- Cenkseven-Onder, F., & Sari, M. (2009). The quality of school life and burnout as predictors of subjective well-being among teachers. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 9(3), 1223-1235.
- Çetin, A. (2019). An analysis of the relationship between teachers' subjective wellbeing and their occupational resilience. *Sakarya University Journal of Education*, 9(3), 506-521.
- Deniz, T. (2014). Uluslar arası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Diener E. (1984). Subjectivewell-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Ergün, E. ve Sezgin Nartgün, Ş. (2017). Öğretmen öznel iyi oluş ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 385-397.
- Eryılmaz, A. ve Kara, A. (2019). Öğretmenlerin öznel iyi oluşlarıyla kariyer uyumlulukları arasında amaçlar için mücadele etmenin aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(52), 1-21.
- Forgeard, M. J., Jayawickreme, E., Kern, M. L. ve Seligman, M. E. (2011). Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1(1), 79-106.
- Gencer, N. (2018). Öznel iyi oluş: genel bir bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638.
- Haybron, D. M. (2000). Two philosophical problems in the study of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 1(2), 207-225.
- Hefferon, K., & Boniwell, I. (2011). *Positive psychology: Theory, research and applications*. Open University Press McGraw-Hill Education.
- Heidmets, M., & Liik, K. (2014). School principals' leadership style and teachers' subjective well-being at school. *Problems of Education in the 21st Century*, 62: 40-50.
- Hones, D. F. (2002). American dreams, global visions: Dialogic teacher research with refugee and immigrant families. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hung, C. H., Lin, C. W., & Yu, M. N. (2016). Reduction of the depression caused by work stress for teachers: Subjective well-being as a mediator. *International Journal of Research Studies in Psychology*, 5(3), 25-35.
- Jalali, Z., & Heidari, A. (2016). The relationship between happiness, subjective well-being, creativity and job performance of primary school teachers in Ramhormoz city. *International Education Studies*, 9(6), 45-52.

Çetin, T. G. ve İra, N. (2023). Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 551-568. DOI: 10.51460/baedb.1258536

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Janovská, A., Orosová, O., & Janovský, J. (2017). Head teacher's social support, personality variables and subjective well-being of Slovak primary teachers. *Orbis Scholae, 10(3), 71-87.*
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler.* Ankara: Nobel Yayınları.
- Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye'ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 275-299.*
- Köse, N., Bülbül, Ö. ve Uluman, M. 2019. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training, 2(1), 16-29.*
- Lordoğlu, K. (2015). Türkiye'ye yönelen düzensiz göç ve işgücü piyasalarına bazı yansımalar. *Çalışma ve Toplum, 1(44), 29-44.*
- Maddux, J. E. (2018). *Subjective well-being and life satisfaction (First).* New York: Routledge Taylor & Francis.
- MEB (2020), Türkiye'de Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Eğitim Çağ Nüfus Dağılımı. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/18114946_17155955_3_KASIM__2020__YNTERNET_BULTENY_Sunu.pdf adresinden 09.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Miller, J. (2009). Teaching refugee learners with interrupted education in science: vocabulary, literacy and pedagogy. *International Journal of Science Education. 31(4), 571-592.*
- Mülteciler Derneği. (2021). Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki> adresinden 03.03.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological science, 6(1), 10-19.*
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası örneği).* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ngui, G. K., & Lay, Y. F. (2020). The effect of emotional intelligence, self-efficacy, subjective well-being and resilience on student teachers' perceived practicum stress: a Malaysian case study. *European Journal of Educational Research,, 9(1), 277-291.*
- Poormahmood, A., Moayedı, F., & Alizadeh, K. H. (2017). Relationships between psychological well-being, happiness and perceived occupational stress among primary school teachers. *Archives of Hellenic Medicine/Arheia Ellenikes Iatrikes, 34(4), 504-510.*
- Rossi, A. (2008). *The impact of migration on children in developing countries.* Youth migration conference. 24-26 Nisan 2008. Bellagio: İtalya.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology, 52(1), 141-166.*
- Rutter, J., & Jones, C. (Eds.) (1998). *Refugee education: Mapping the field.* Oakhill: Trentham Books.
- Sağlam, H. İ. ve İlksen Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education, 7(2), 310-323.*
- Shapiro, S., Farrelly, R., & Curry, M. J. (Eds.). (2018). *Educating refugee background students: Critical issues and dynamic contexts.* Multilingual Matters.
- Sirgy, M. J. (2019). Wealth(s) and subjective well-being G. Brulê ve C. Suter (Ed.), *What determines subjective material well-being?* (51-67). Switzerland. Springer.
- Song, H., Gu, Q., & Zhang, Z. (2020). An exploratory study of teachers' subjective wellbeing: understanding the links between teachers' income satisfaction, altruism, self-efficacy and work satisfaction. *Teachers and Teaching, 26(1), 3-31.*
- Situmorang, N. Z., Tentama, F., Mujidin, M., Sari, E. Y. D., Andini, Y., Silawati, A., ... & Wahyudin, U. (2019). Female teachers' subjective well-being from the aspects of gratitude, optimism, and work-family balance. In *1st International Conference on Life, Innovation, Change and Knowledge (ICLICK 2018)* (pp. 141-144). Atlantis Press.
- Şeker, B. D., & Aslan, Z. (2015). Refugee children in the educational process: An social psychological assessment. *Journal of Theoretical Educational Science, 8(1), 86-105.*
- Tang, Y. (2018). What makes rural teachers happy? An investigation on the subjective well-being (SWB) of

Çetin, T. G. ve İra, N. (2023). Öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ve mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(1), 551-568.* DOI: 10.51460/baebd.1258536

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 551-568.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 551-568.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Chinese rural teachers. *International Journal of Educational Development*, 62, 192-200.

UNHRC. (2021). Türkiye'deki mülteciler ve mülteciler ile ilgili yasal çerçeveye https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2021/03/Bi-Annual-Fact-Sheet2021-02-Turkeyf_TR.pdf adresinden 03.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Warf, C., & Charles, G. (Eds.). (2020). Clinical care for homeless, runaway and refugee youth: Intervention approaches, education and research directions. Springer Nature.

Wheatley, D. (2017). Time well spent subjective well-being and the organization of time. Rowman & Littlefield International, London.